

STANJE IN VIZIJA SVETOVALNEGA DELA V PODPORO OTROKOM, DRUŽINAM IN STROKOVNIM DELAVCEM V SEDANJEM ČASU: KO POTREBUJEMO SISTEMSKE SPREMEMBE

CURRENT SITUATION AND VISION FOR THE FUTURE OF COUNSELLING WORK IN SUPPORT OF CHILDREN, FAMILIES AND KINDERGARTEN PROFESSIONALS: WHEN SYSTEMIC CHANGES ARE NEEDED

Andreja Koler Križe, Vrtec Mladi rod; **Andreja Črešnik**, Vrtec Črnuče; **Tina Vuri**, Vrtec Mengeš, **Darja Krebelj**, Vrtec Kolezija; **Ina Stojanović**, Vrtec Otona Župančiča; **Tanja Gostinčar Smole**, Vrtec Miškolin; **Tjaša Kamnar Belak**, Vrtec Ciciban

POVZETEK

V prispevku predstavljamo stanje svetovalnega dela v vrtcih v zadnjih letih. Srečujemo se z velikimi spremembami pri delu: izjemnim povečanjem števila otrok s posebnimi potrebami; več socialne problematike in stresnih dejavnikov med epidemijo, predvsem v ranljivejših družinah; spremenjenim načinom življenja družin, ki prinaša večjo potrebo po reševanju različnih, tudi konfliktnih situacij; večjo izpostavljenostjo otrok zaslonom in posledično večjimi potrebami po preventivnem delu s starši; povečanje števila otrok priseljencev prinaša večje potrebe po dodatnih individualnih spodbudah na različnih področjih otrokovega razvoja. Pri spopadanju z navedenimi izzivi nam delo otežujejo tudi ovire, kot so: prevelik obseg in različnost področij dela, množica administrativnih nalog in nalog, ki niso del programskih smernic, ki določajo področje strokovnega dela naše službe. Opravljena analiza lastne prakse nam daje vpogled v obseg nalog različnih dejavnosti, ki jih opravljamo. Na podlagi omenjene analize smo oblikovale predloge sprememb in rešitev, ki so nujen pogoj za profesionalni razvoj ter izboljšanje pogojev našega delovanja v podporo in razvoj otrok, družin in strokovnih delavcev vrtca.

Prispevek zaključujemo s predlaganimi rešitvami, ki so rezultat akcijskega raziskovanja in so po našem mnenju ključne za uspešen nadaljnji razvoj stroke in kakovosti dela za vse vključene deležnike.

KLJUČNE BESEDE: svetovalno delo, analiza stanja, sistemske spremembe, programske smernice, predlogi rešitev

ABSTRACT

In the following article, we present the situation in the field of consulting work in kindergartens over recent years. Our work is facing some big changes: the immense increase in the number of children with special needs; more social problems and stress factors due to the pandemic, especially in more vulnerable families; a different way of living of many families, which requires a bigger need for resolving various situations, including conflict; greater exposure of children to screens and consequently a bigger need for preventive work with parents; the increase in the number of immigrant children, which brings greater needs for additional individual incentives on different areas of child development. While dealing with the above-mentioned challenges in our work, we also face different obstacles, such as: the excessive volume of workload in many different work areas; the multitude of administrative tasks and tasks that are not part of the defined program guidelines for our professional work. The analysis of our own practice gives us an insight at the scope of work tasks that we perform. Based on this analysis, we formulated proposals for possible changes and solutions that represent the essential condition for professional development and better working conditions, all of which ultimately leads to better support and development of children, families and also professional staff in the kindergarten.

We conclude this article with the proposed solutions, which are the result of action research and in our opinion crucial for the continuous development of our profession and the increased quality of work for the benefit of all participants involved.

KEY WORDS: consulting work, current situation analysis, systemic changes, professional guideline, prepositions of solutions

1. UVOD

Pri svetovalnem delu v vrtcih se v zadnjih letih srečujemo z velikimi spremembami pri vrsti in tudi obsegu delovnih nalog. *Zakon o vrtcih* (1996), *Kurikulum za vrtce* (1999) ter *Programske smernice svetovalne službe v vrtcu* (1999) so ključni nacionalni dokumenti, ki pri predšolski vzgoji ter svetovalnem delu v vrtcih omogočajo in ne nazadnje tudi zahtevajo stalen razvoj področja predšolske vzgoje. Ob že omenjenih dokumentih pa delo svetovalne službe usmerjajo različni zakonski akti ter pravilniki ter tudi spremembe v zakonodaji (npr. uvedba *Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok*). Za razumevanje aktualnega stanja svetovalnega dela smo opravili analizo lastne prakse, ki nam daje vpogled v obseg nalog različnih dejavnosti, ki jih opravljamo. Na podlagi omenjene analize bomo predstavili predloge sprememb in rešitev, ki so nujen pogoj za profesionalni razvoj ter izboljšanje pogojev našega delovanja v podporo in razvoj otrok, družin in strokovnih delavcev vrtca.

2. IZHODIŠČA

Šolska svetovalna služba ima kot organizacijska oblika podpore vsem udeležencem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v Sloveniji dolgo tradicijo. Začetki šolskega svetovalnega dela pri nas segajo v šestdeseta leta prejšnjega stoletja, ko so bili postavljeni teoretični temelji koncepta šolskega svetovanja, ki jih pripisujemo Pedičku (Pediček, 1972). Leta 1996 pa je bil predstavljen *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*, ki predstavlja formalni okvir za šolsko svetovalno delo, ko v 67. členu med drugim opredeljuje, da v javnem vrtcu ali šoli deluje svetovalna služba, ki svetuje otrokom, učencem, vajencem, dijakom, učiteljem in staršem, sodeluje z vzgojitelji, učitelji in vodstvom šole pri načrtovanju, spremljanju in evalvaciji razvoja vrtca ali šole in opravljanju vzgojno-izobraževalnega dela ter opravlja poklicno svetovanje.

Temeljni konceptualni dokument, ki opredeljuje delo svetovalne službe v vrtcu, predstavljajo *Programske smernice svetovalne službe v vrtcu* (1999), ki opredeljujejo, da se svetovalna služba vključuje v reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj prek treh osnovnih dejavnosti: dejavnosti pomoči, razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije.

Ključni nacionalni dokumenti, ki opredeljujejo delo svetovalne službe, so še *Zakon o vrtcih*, *Kurikulum za vrtce*, *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (2011), *Zakon o celotni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami* (2017) ter vrsta različnih zakonskih aktov in pravilnikov, ki vplivajo na številne konceptualne in sistemske rešitve, ki smo jim podvrženi.

3. POSLANSTVO NAŠEGA PODROČJA DELA

Programske smernice – Svetovalna služba v vrtcu (1999) (v nadaljevanju: *Programske smernice*), kot že omenjeno, predstavljajo temeljni konceptualni dokument, ki je v podporo svetovalnim delavcem v vrtcu. Namen dokumenta je ustrezno, strokovno in poenoteno podpirati vse sodelujoče pri uresničevanju temeljnega cilja vrtca – optimalni razvoj vsakega otroka. V *Programskih smernicah* je opredeljena tudi temeljna naloga svetovalne službe: »Na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja prek svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način se vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu ali šoli in po potrebi z ustreznimi

zunanjsimi ustanovami« (*Programske smernice*, 1999, str. 5). Upoštevajoč smernice, avtorice prispevka ocenjujemo, da so naslednja področja v zadnjem času najbolj aktualna in jim namenimo tudi največ časa:

- delovanje v korist otrok, staršev, strokovnih delavcev,
- hitra odzivnost službe (hitre intervencije) in takojšnja podpora vsem vključenim deležnikom,
- podpora optimalnemu razvoju otroka,
- zgodnja prepoznava posebnosti v otrokovem razvoju,
- preventivno delovanje,
- razvojno-analitično delo,
- spodbujanje strokovnega razvoja institucije in stroke glede na medresorsko povezovanje.

4. AKTUALNO STANJE PRI SVETOVALNEM DELU V VRTCIH

Področje in obseg dela svetovalne službe v vrtcu sta se v zadnjih letih spremenila. Opažamo velike spremembe v geopolitičnem in družbenem kontekstu, kot so: velik napredek v razvoju tehnologij, povečana/čezmerna uporaba različnih tehničnih pripomočkov – »ekranov«, posledice pandemije koronavirusa, spremembe v družinah ter njihovem načinu življenja. Tako se v vrtcu v zadnjih letih srečujemo z izrazitimi spremembami in izzivi pri potrebah, razvoju in odzivanju otrok, staršev in strokovnih delavcev. Raziskava, opravljena na reprezentativnem vzorcu slovenskih svetovalnih delavcev (Gregorič Mrvar idr., 2020), prav tako potrjuje oceno, da se je delo svetovalne službe v zadnjem desetletju spremenilo.

4.1 VSEBINSKO SPREMENJENO PODROČJE DELOVANJA SVETOVALNE SLUŽBE

V ospredju našega delovanja je predvsem dejavnost pomoči, medtem ko preventivna dejavnost ter razvojna dejavnost ostajata v ozadju, morda celo spregledani. Poleg zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami se je v zadnjih dveh letih povečalo delovanje pomoči za starše zaradi najrazličnejših težav, podpora in pomoč strokovnim delavcem pri vodenju oddelka, iskanju metod dela s skupino in posameznim otrokom. Svetovalni delavci v vrtcu se srečujemo s povečanim obsegom dela pri delu z otroki, starši in strokovnimi delavci. V nadaljevanju navajamo zgolj nekatera vsebinsko spremenjena področja delovanja svetovalne službe.

- *Povečanje števila otrok s posebnimi potrebami in rizičnimi dejavniki v razvoju.* Število prepoznanih otrok z zaznanimi odstopanji od normativnega razvoja oz. otrok, pri katerih prepoznavamo rizične dejavnike za njihov razvoj, se je v zadnjih petih letih v nekaterih vrtcih podvojilo, nekje celo potrojilo. Opažamo, da se v vrtcih povečuje delež otrok z rizičnimi dejavniki, ki potrebujejo čimprejšnjo/takojšnjo pomoč, vendar v petih letih po uveljavitvi Zakona o celostni zgodnji obravnavi otrok s posebnimi potrebami še vedno nimamo podzakonskega akta, ki bi določal potek dela na tem področju. Zato poskušamo delovati v korist otrok tako, kot menimo, da je strokovno najboljše zanje. Vendar pa nimamo niti zakonodajnega niti konceptualnega okvira, ki ga potrebujemo. Ob tem opažamo, da delež delovanja svetovalne službe pri zgodnji obravnavi prerašča druga pomembna področja dela svetovalne službe, čeprav menimo, da je izredno pomembno v vrtcu zagotoviti tudi pedagoški model dela z OPP, ki omogoča hitrejše/takojšnje izvajanje pomoči otroku in družini.

- *Bolj zahtevna in kompleksna problematika glede posebnih potreb otrok* – nove diagnoze, zdravstvena stanja, ki jih prej nismo zaznali ali vsaj ne v takem številu v predšolskem obdobju (anksioznost, posttravmatski stres, motnje hranjenja ...), ki zahtevajo dodatno obravnavo in pomoč svetovalne službe v vrtcu. To prinaša bistveno več dela pri čim bolj zgodnji detekciji otrok s težavami v razvoju, več sodelovanja s starši in veliko več koordinacije z zunanjimi ustanovami.
- *Povečana socialna problematika in stresni dejavniki med epidemijo in po njej*. Opažamo porast družin, pri katerih prepoznavamo manj spodbudno okolje za otroke. V slovenske vrtece se vključuje zelo velik del predšolskih otrok, še posebno je ta vključitev pomembna za družine z manj spodbudnim okoljem za otroka. Vsi ti otroci potrebujejo dodatne spodbude, prav tako tudi njihovi starši. Pri tovrstnih ranljivih skupinah staršev ali družinah, ki večinoma prihajajo iz šibkih socialno-ekonomskih razmer, prepoznavamo več izzivov in potreb po takojšnjih intervencijah za zagotavljanje optimalnega razvoja otroka. Otrokom omogočamo boljše možnosti in priložnosti, svetovalna služba pa pogosto išče možnosti pomoči za družine tudi zunaj vrtca (npr. pri nevladnih organizacijah).
- *Spremenjene družbene razmere med epidemijo in po njej* so povzročile drugačna pričakovanja staršev do vzgojno-izobraževalnih zavodov (različne strahove, stališča, prepričanja) in v mnogo primerih tudi zahtevnejšo komunikacijo.
- *Spremenjen način življenja družin*, npr. večja izpostavljenost otrok zaslonom, prinaša večje potrebe po preventivnem delu s starši ter kontinuiran svetovalni proces.
- *Večje število priseljenih družin in otrok*, ki se vključijo v vrtec neposredno po selitvi v našo državo ali v letu pred šolanjem. Družine iz držav drugega jezikovnega in kulturnega okolja, ki se vključujejo v vrtec, pogosto prihajajo brez poznavanja našega jezika in kulture – otroka in staršev. V vrtec se vključujejo otroci migrantov, ki so pogosto doživljali različne stiske, ki se odražajo na različnih ravneh. Vse te skupine potrebujejo veliko podpore in pomoči pri vključevanju v novo okolje ter pogosto različne oblike svetovanj in pomoči za vključitev v skupnost.
- V vrtcu zaznavamo *porast visoko konfliktnih razvez, enostarševskih družin in rejniških družin*. Večkrat opažamo, da starša po razhodu nista pripravljena komunicirati med seboj, čeprav je to za dobrobit otroka nujno potrebno. Te konfliktno razveze imajo večinoma posledico, ki se odraža v stiskah in težavah otroka, zaradi česar se pogosto vključujemo v svetovanje in podporo otroku, staršem ter strokovnim delavcem. Povečano število razvez vodi tudi v večje število enostarševskih družin, ki potrebujejo več podpore.
- Prav tako prepoznavamo *povečan obseg nalog glede prepoznanega nasilja in zlorab*.
- *Povečale so se potrebe staršev in strokovnih delavcev po kontinuiranem svetovalnem procesu*, kar se kaže tako, da se še pogosteje kot prej obračajo na nas in iščejo našo pomoč.

4.2 OBSEG DELA SVETOVALNE SLUŽBE

Naše delo se je v zadnjem času močno spremenilo tudi zaradi vseh zgoraj naštetih dejavnikov. Večino časa namenimo zgodnji prepoznavi otrok s posebnimi potrebami, torej dejavnosti pomoči, ob zavedanju, da so prav preventivne in razvojne dejavnosti tiste, ki lahko z ustvarjanjem bolj spodbudnega učnega okolja za otroke do določene stopnje spreminjajo dogajanje na bolje.

Obseg dela se je povečal čez mejo obvladovanja področja. Vedno več je delovanja samo zaradi akutnih težav, izgublja pa se možnost preventivnega delovanja, kar je temeljni koncept svetovalne službe, kot je zasnovana v *Programskih smernicah*. Področje našega dela ni več uravnoteženo, temveč se nagiba zgolj

na delovanje v kriznih razmerah. Zaradi ogromnega obsega dela in želje, da bi opravili čim več nujnih zadev, se izgubljata kakovost in poglobljeno delovanje, saj smo ves čas v časovni stiski.

Vsi opisani izzivi kličejo po aktivni vključitvi razvojno-preventivnih dejavnosti svetovalne službe z otroki, starši in strokovnimi delavci, za kar pa pogosto zmanjka časa.

4.3 DELOVNE NALOGE, KI JIH DOLOČI VODSTVO IN NISO OPREDELJENE V PROGRAMSKIH SMERNICAH

Glede na povečan obseg dela pri dejavnosti pomoči in potrebah po razvojno-preventivnih dejavnostih so še posebno obremenjujoče in časovno obsežne naloge, ki niso del *Programskih smernic* (npr. administrativna dela glede vpisa in oblikovanja oddelkov ipd.). Pri spopadanju z navedenimi izzivi nam delo otežujejo tudi ovire, kot so prevelik obseg in preveč različnih področij dela, množica administrativnih nalog in neustrezni normativi.

4.4 FLUKTUACIJA – ODHAJANJE IZ SVETOVALNE SLUŽBE

V zadnjih letih opazamo, da kolegice odhajajo iz svetovalne službe v vrtcu na druga delovna mesta, večinoma zaradi preobremenjenosti. Zaposeliti nove delavce v času, ko je kader težko dobiti, pomeni izziv za vrtec in tudi stroko.

5. RAZVOJNO-PROCESNI MODEL IN AKCIJSKO RAZISKOVANJE V LUČI ANALIZE LASTNE PRAKSE

V naši delovni skupini uporabljamo načela razvojno-procesnega pristopa kot načela za uresničevanja svojega cilja. Pri svojem delu v ospredje postavljamo otroka ter njegov vsesplošni duševni in telesni razvoj. Načelo razvojno-procesnega pristopa se nanaša na razvijanje in omogočanje razvoja našega strokovnega dela, in sicer tako, da se vsi udeleženci na podlagi pridobivanja izkušenj aktivno učimo, pri čemer pa v ospredju ni končni dosežek, temveč je kot pomemben poudarjen predvsem proces učenja v varnem, sprejemajočem in spodbudnem okolju. Razvojno-procesni model predpostavlja povsem drugačno vzgojno-izobraževalno komunikacijo, ki je usmerjena v interaktivno komunikacijo med člani naše skupine.

Razvojno-procesni model načrtovanja ciljev ne postavlja v obliki zelenih idealnih podob, temveč v obliki proceduralnih načel. Pri tem modelu načrtovanja je osnovni namen poiskati takšne vsebine in metode, ki bodo kar najbolj prispevale k razvoju otroka. Prednosti razvojno-procesnega modela načrtovanja so naslednje (Kroflič, 2002):

- kar najbolj omogoča nad ideološki pristop k vzgoji predšolskih otrok,
- najbolj odgovarja potrebam in pričakovanjem časa in prostora po postopnem oblikovanju avtonomne in odgovorne morale ter kritičnega mišljenja.

Cilj učenja je sam proces učenja ter sodelovanje med člani delovne skupine. Gre za pristop, kjer je pomembno tisto, kar se dogaja, in ne tisto, kar se načrtuje. Refleksija je prav tako pomembna kot znanje, ki smo ga pridobili. Zaradi usmerjene pozornosti v proces učenja sta sprotno evalviranje in fleksibilnost

nujna. Ker je sama struktura v procesu manj pomembna in bolj fleksibilna, je potrebnejše bolj aktivno sodelovanje med člani skupine.

6. AKCIJSKO RAZISKOVANJE IN REFLEKTIVNA PRAKSA

Lewin je akcijsko raziskavo opisal kot niz korakov v spirali, katerih vsak sestoji iz načrtovanja, akcije in ocene doseženega rezultata. Omenjenih dejavnikov ne smemo pojmovati kot samozadostne statistične postopke, temveč kot povezane dejavnike v spirali akcijske raziskave (Mesec, 1993). Raziskovalna metoda tu ni vnaprej določena, ampak je odvisna od narave problema. Vnaprej so določena le pričakovanja akterja, da bo z vključitvijo v akcijsko raziskovanje nekako rešil svoj praktični problem, in pričakovanja raziskovalca, da bo prišel do novih spoznanj (Mesec, 1993, str. 5).

V praksi se proces začneja s splošnim spoznanjem, da je izboljšava ali sprememba potrebna in zaželeno (ugotavljam, da z nečim nisem zadovoljen, nekaj želim spremeniti: določim polje akcije). Problem želim rešiti (Vogrinc, 2011).

Akcijsko raziskovanje je bila osnova za delo v naši delovni skupini. Vsi udeleženci smo zaznali problem, s katerim se spopadamo svetovalni delavci, in skupaj določili svoj akcijski načrt.

Skupinsko izvajanje dela je temeljilo na dogovoru med člani delovne skupine, ob tem pa smo poskrbeli za dobro vzdušje in enakovredno delitev dela. Skupne cilje in dobro delovanje smo dosegli z aktivno vključenostjo ter spodbujanjem kritične refleksije dela.

Za skupinsko evalvacijo smo se dogovorili vnaprej – vsaka članica je zapisala pisno refleksijo ter jo delila s skupino. S soglasjem sprejete ugotovitve, evalvacije, smo po vsakem srečanju zapisali, kar nam je pomagalo h konstruktivni usmeritvi dela v prihodnje (Polak, 2012).

Zbrano gradivo je bila osnova za prepletanje procesa nenehnega raziskovanja in procesa učenja.

Uporabili smo metodo strukturirane refleksije supervizirane prakse. Refleksija prakse je spremljanje procesa supervizirane prakse s ciljem, da se proces ozavešči in, če je treba, tudi preusmeri. V refleksiji so zajeta naslednja področja modela: potek, vsebine in metode, ozaveščanje procesa učenja in komunikacija delovne skupine (Novak Zabukovec, Podlesek, 2010). V naši delovni skupini smo uporabili obliko refleksije kritični prijatelj. Kritični prijatelj je oseba, ki je z vodjem v prijateljskem odnosu in je sposobna empatije. Hkrati mora biti sposobna dati mu pošteno in informativno povratno informacijo. Namen kritičnega prijateljstva je učenje obeh (Bizjak, 2016).

7. POTEK VSEBINSKEGA DELA PROCESA V SKUPINI

Potek vsebinskega dela procesa predstavljamo po korakih. Vsak korak je posledica rezultatov in evalvacije predhodnega koraka. Za vsak korak smo določili raziskovalno vprašanje, ki nas je vodilo skozi proces dela v delovni skupini.

1. KORAK: Naš proces se je začel v začetku šolskega leta 2021/2022 na Aktivu ljubljanskih svetovalnih delavk (ALS) z zastavljenim raziskovalnim vprašanjem: »**Katera so aktualna področja, kje so naše potrebe, na katerih bomo delovali v tem šolskem letu?**« Vsaka članica je razmišljala in predstavila svoje ideje, svojo vizijo o tem, katere so pomembne vsebine, ki jih želimo poglobiti, nadgraditi, katere so aktualne vsebine, s katerimi se srečujemo pri svojem delu v svetovalni službi v vrtcu. Zaradi kompleksnosti vsebin, različnih interesnih področij delovanj in potreb članic skupine smo na podlagi

različnih sorodnih predlogov oblikovale delovne skupine z določeno tematiko. To so bila naslednja področja: vloga svetovalnega dela pri zgodnji obravnavi, razvojno-preventivne dejavnosti in intervizijska/podporna skupina znotraj ALS-a. Prva, številčno največja in vsebinsko najmočnejša skupina, se je že na naslednjem srečanju zaradi aktualnosti in obsega dela razdelila v dve podskupini: na vlogo svetovalne službe v vrtcu in zgodnjo obravnavo otrok v vrtcu.

2. KORAK: V tem koraku se je poglobljanje vsebin preneslo na delovanje znotraj delovnih skupin. Vsaka delovna skupina je s svojim tempom, svojimi cilji zastavila dejavnosti. Naša delovna skupina »vloga svetovalne službe« je nadaljevala z naslednjima raziskovalnima vprašanjema: **»Katere so naše naloge, ki jih opravljamo? Kaj vse točno počnemo, da opravimo določeno nalogo?«**

Ob iskanju načinov in pristopov, kako odgovoriti na zastavljeni vprašanji, smo se odločile, da pripravimo študije primerov delovnih nalog vsake od sedmih članic, ki jih opravljamo med šolskim letom. Osnova za refleksijo našega dela je bil letni delovni načrt nalog, ki jih opravljamo. Istočasno smo izhajale iz Programskih smernic in poskusile čim bolj konkretno razdelati posamezne naloge. Pri tem sta nam bila v pomoč dokumenta *Obrazec za oceno kompetenc v okviru EURO PSY* in dokument, ki je nastal na podlagi *Super psihologa*, pri katerem smo že razdelali naloge svetovalnega delavca v vrtcu.

Ker je pristop usmerjen skupinsko, težko ločimo svoje naloge po področjih, kot jih opredeljujejo *Programske smernice za svetovalno delo v vrtcih*, saj se vse med seboj prepleta in povezuje. Zato smo izhajale iz vrst dejavnosti svetovalne službe (dejavnosti pomoči, razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije).

Delo je potekalo tako, da je vsaka članica pripravila svoj dokument, analizo/refleksijo svojega delovanja, tako je med nami teknel proces izmenjave, pomoči, kritičnega skupnega razmišljanja o stanju našega področja dela.

3. KORAK: Ko smo imele sedem dokumentov (vsaka članica je pripravila svojo študijo primera), smo si zastavile vprašanji: **»Katere vsebine/področja naših delovnih nalog so v zadnjem obdobju (v zadnjih dveh letih) v ospredju?«** in **»Ali opravljamo naloge, ki so opredeljene v *Programskih smernicah* in pokrivajo strokovno področje, ali opravljamo naloge, ki so administrativne narave in nam vzamejo čas, namenjen temeljnim nalogam našega področja?«**

Proces iskanja odgovora na naši vprašanji v tem koraku je potekal tako, da smo poskusile oceniti deleže časovne obremenitve posamezne vrste dejavnosti. Ugotovitve, do katerih je prišla vsaka od nas, smo si izmenjale. Primerjale smo naloge, ki jih opravljamo, s tistimi, ki so opredeljene v *Programskih smernicah*.

Vsa srečanja smo zaključile z refleksijo srečanja z namenom spodbuditi odzive in premišljanje o samem procesu, vsebini in odnosih med nami.

8. UGOTOVITVE

Preglednica 1: Odgovori analize raziskovalnih vprašanj.

1. korak	»Katera so aktualna področja, kje so naše potrebe, na katerih bomo delovali v tem šolskem letu?« UGOTOVITVE: <ul style="list-style-type: none">• Pomen vključenosti, delovanja vsakega člana delovne skupine.
----------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Vsaka svetovalna delavka je pomemben vir misli → nadgradnja v kakovostnejšo rešitev, vizijo. • Pomen medsebojne podpore, jačanja naše poklicne vloge. <p>Želimo si: izboljšav, nadgradnje dejavnosti pomoči, razvojno-preventivnih dejavnosti, področja podpore (intervizije, izmenjave izkušenj) ter celostnega področja – vloga svetovalne službe.</p>
2. korak	<p>»Katere so naše naloge, ki jih opravljamo?« UGOTOVITVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Večina naših nalog po Programskih <i>smernicah za svetovalno delo v vrtcih</i>. • Dejavnosti načrtovanja, evalvacije so podporno področje vsem dejavnostim. <p>»Kaj vse točno počnemo, da opravimo določeno nalogo?« UGOTOVITVI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pri večini nalog sodelujemo z vsemi. • Naloge se spreminjajo, zlasti pri razvojno-preventivnih dejavnostih, saj je vsebina odvisna od prioriteten nalog vrtca, od družbenih potreb. <p>Predvsem si želimo: izboljšati kakovost svojega dela, delovati skladno s sodobnim znanjem in kot strokovnjaki praktiki vplivati na razvoj stroke našega področja.</p>
3. korak	<p>»Katere vsebine/področja naših delovnih nalog so v zadnjem obdobju (v zadnjih dveh letih) v ospredju?« UGOTOVITVE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prevladujejo dejavnosti pomoči. • Preventivne dejavnosti, razvojne naloge zaradi preobremenjenosti žal niso v ospredju. • Dejavnosti načrtovanja in evalvacije so sestavni del vsake naloge, ne pa posebna naloga dejavnosti. <p>»Ali opravljamo naloge, ki so opredeljene v Programskih smernicah za svetovalno delo v vrtcih in pokrivajo strokovno področje, ali opravljamo administrativne naloge, ki nam vzamejo čas, namenjen temeljnim nalogam našega področja?« UGOTOVITEV:</p> <p>Večina naših nalog je strokovnih nalog s področja našega delovanja.</p>

9. ZAKLJUČEK – PREDLOG SPREMEMB IN REŠITEV

Na problematiko preobremenjenosti svetovalnih delavcev, neustreznih normativov, deležev zaposlitev in delovnega časa svetovalni delavci in ravnateljji opozarjajo v številnih dosedanjih analizah ter na drugih srečanjih in razpravah (gl. npr. Gregorič Mrvar, 2020, Bezić, 2018; Erjavec Bartolj, 2018).

Vsi opisani izzivi spodbujajo razbremenitve nalog, ki ne spadajo k svetovalnemu delu, ter hkrati povečanje deleža razvojno-preventivnih dejavnosti z otroki, starši in strokovnimi delavci.

V zadnjih letih smo v svetovalni službi zaradi nujnosti povečanja obsega dela optimizirali svoje področje dela, poiskali takšne načine, da smo se bolje organizirali in dosegali večjo učinkovitost. Kljub temu ugotavljamo, da za uspešen nadaljnji razvoj stroke ter kakovosti dela v podporo in razvoj otrok, družin in strokovnih delavcev pri svetovalnem delu v vrtcu potrebujemo naslednje rešitve:

9.1 Rešitve na ravni vrtca – VODSTVO

- Glede na povečan obseg dela pri dejavnosti pomoči in potreb po razvojno-preventivnih dejavnostih je še posebno obremenjujoče opravljati naloge, ki niso del *Programskih smernic* (npr. administrativna dela glede vpisa in oblikovanja oddelkov).
Predlagamo, da se **vodstvo in svetovalna služba v vrtcu pogovarjata o reorganizaciji in optimizaciji dela ter o možnosti prerazporeditve tovrstnih nalog.**
- Svetovalna služba redno in aktivno spremlja vse novosti glede stroke ter znanje posreduje strokovnim delavcem in staršem, jih uporablja pri svojem delu ter razširja nova spoznanja, zato k delovnim nalogam sodijo tudi izobraževanja, ki so lahko tudi obsežnejša in cenovno dražja.

9.2 Rešitve na ravni države – MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ŠOLSTVO IN ŠPORT

- *Pravilnik o zgodnji obravnavi* – čimprejšnje sprejetje *Pravilnika*, s katerim bo opredeljeno delo z OPP in v katerem bo imel mesto pedagoški model dela z OPP. Trenutno ni jasno določen sistemski pristop k obravnavi OPP v vrtcih.
- Normativi za opravljanje svetovalne službe v vrtcih – predlagamo, da se normativ določi tako, da vrtcu s 15 oddelki pripada eno mesto svetovalnega delavca. Če ta dela v treh ali več ločenih enotah, se normativ zmanjša še za dva oddelka; za vsak oddelek prilagojenega programa se normativ zmanjša za en oddelek.
- Sistemska ureditev vključenosti svetovalnih delavcev v proces supervizirane prakse. Zaradi narave in vsebine dela, s katerimi se srečujemo svetovalni delavci, potrebujemo kontinuirano podporo in refleksijo svojega dela.

VIRI IN LITERATURA

- Bahovec, D. E. idr. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Bezić, T. (2018). Zaključki devetnajste konference Prispevki strok za svetovalno delo v praksi. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 23. in 24. avgust 2018. *Šolsko svetovalno delo*, 22(2), 28–36.
- Bizjak, C. (2016). *Kako spodbujati refleksijo*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Čacinovič Vogrinčič, G. idr. (2008). *Programske smernice – Svetovalna služba v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Erjavec Bartolj, A. (2018). Analiza potreb na področju strokovnega povezovanja v svetovalnih službah. *Šolsko svetovalno delo*, 22(3), 4–18.
- Gregorič Mrvar, P., Jeznik, K., Kalin, J., Kroflič, R., Mažgon, J., Šarić, M., Šteh, B., 2020. *Šolska svetovalna služba: stanje in perspektive*. Ljubljana, Razprave FF.
- Kroflič, R. (2002). *Vstop v kurikularne teorije: izbrani pedagoški spisi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Mesec, B. *Akcijsko raziskovanje, prirejen članek Mesec, B. Model akcijskega raziskovanja*. Svetovalno delo, 33, 1994, 1:3–16.

Novak Zabukovec, V., Podlesek, A. (2010). *Model supervizirane prakse psihologov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Polak, A. (2012). *Priročnik – Razvijanje in reflektiranje timskega dela v vrtcu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Vogrinc, J. (2011). *Akcijsko raziskovanje – pomemben dejavnik učiteljevega profesionalnega razvoja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

PRILOGA

Analiza stanja svetovalnega dela v 7 vrtcih

V analizi stanja so zajete naloge, ki so opredeljene v *Programskih smernicah* in ne druge naloge, ki jih opravljajo nekatere svetovalne delavke in niso zapisane v *Programskih smernicah*.